

ZAŁOŻENIE IDEOWE KONGRESU REGENERACJA MIAST PRZEMYSŁOWYCH

Regeneracja miasta to proces odnowienia jego rozwojowego potencjału, po okresie jego osłabienia i zastoju. Pojęcie to w krajach wysoko rozwiniętych przyjęto jako klucz do odwrócenia procesu niekontrolowanego i chaotycznego rozrostu urbanizacji oraz rozlewania się miast oraz zaniku rozwojowego dynamizmu. Nie idzie w tym przypadku jedynie o rewitalizację określonych degenerujących się obszarów miasta, ale wytyczenie nowej ścieżki rozwojowej i uruchomienie sił napędowych wprowadzających miasto na tę trajektorię.

Problemy miast przemysłowych, które przeszły kryzysy i ciągle dostosowują się do nowych warunków są mniej lub bardziej znane. W wielu jednak przypadkach społeczne koszty były olbrzymie w wyniku nieprzemysłanej i spontanicznej adaptacji miast przemysłowych z krajów wysoko rozwiniętych do nowych warunków.

Wymagania wobec przestrzeni industrialnej - szeroko rozumianej - są obecnie diametralnie inne niż w miastach XIX wieku. Nowe czynniki lokalizacji, którymi kieruje się biznes nie przystają do obecnych stosunków własnościowych, prawa regulującego użytkowanie terenów i nieruchomości, czerpania korzyści z renty lokalizacyjnej etc. Niedostosowanie systemów prawnych i własnościowych sprawia, że ponosimy wysokie koszty społeczne przejawiające się między innymi w rozpraszaniu zabudowy industrialnej, mieszkaniowej, nieuzasadnionym społecznie i ekonomicznie wzroście przemieszczeń, dewastacji dużych przestrzeni miejskich.

Zmiany w miastach przemysłowych są szczególnie złożone. W takich miastach mamy duże skoncentrowanie aktywności gospodarczych immamentnie związanych z cyklami biznesowymi o różnej czasoprzestrzennej skali. Miasta przemysłowe w szczególny sposób podlegają także wielkim globalnym cyklom technologicznym, które zmieniają geografie impulsów rozwojowych szczególnie, gdy funkcje gospodarcze miast były silnie uwarunkowane kosztami dostaw surowców i zasobów naturalnych.

Globalne procesy doprowadziły do wyrzucania uciążliwych przemysłów do krajów słabiej rozwiniętych. W krajach najbardziej rozwiniętych przyjęto model miasta postprzemysłowego i usługowego. Ten model usługowego miasta powstawał nie tylko dzięki wysokiej wartości dodanej nowych sektorów gospodarczych i usługowych, ale jak się okazało - kosztem przetrwania kosztów środowiskowych gdzie indziej (globalizacja negatywnych efektów zewnętrznych), bezsensownego przemieszczania produktów i surowców. Odbywało się to kosztem globalnych zmian środowisku i nowych globalnych napięć politycznych.

Po okresie bezrefleksyjnej polityki deindustrializacji miast europejskich, po globalnym kryzysie finansowym lat 2007-2009 pojawia się hasło reindustrializacji Europy a znaczenie wytwórczości nabiera

nowego znaczenia w rozwoju podtrzymywalnym. Należy zatem mówić o nowoczesnych miastach industrialnych a nie postindustrialnych. O miastach, które wytwarzają użyteczne produkty i usługi nie obciążając negatywnymi skutkami zewnętrznymi innych społeczeństw i innych państw. Nowoczesne miasto przemysłowe to miasto, które w swoistym cyklu życia wytwarzanych produktów bierze pod uwagę przestrzenne skutki globalnych procesów wytwarzania, wymiany, konsumpcji i recyklingu.

Niegdyś miastem przemysłowym było miasto, którego byt (rozwój) opierał się na produkcji mającej charakter przemysłowy. Dziś aby miasto mogło sprostać konkurencji nie wystarczy aby posiadało zakłady produkcyjne. Dziś miasto przemysłowe to takie, które jest wyposażone w całą infrastrukturę systemu przemysłowego (wytwórczego).

Szanse skutecznej regeneracji miast przemysłowych są silnie uwarunkowane zmiennym ekonomicznym położeniem i potencjałem wewnętrznym względem coraz dynamiczniej zmieniających się konfiguracji w sieciowych podsystemach miast wytwórczych. Ta wysoka dynamika zmian otoczenia ogranicza kopiowanie prostych rozwiązań regeneracyjnych i adaptacyjnych w lokalnych politykach rozwoju miast. Każde miasto musi od nowa określić swoje obecne i przyszłe relacje w makroregionalnych, kontynentalnych i globalnych systemach osadniczych. Można postawić hipotezę, że globalne wyzwania związane z bezpieczeństwem gospodarczym, społecznym, klimatycznymi, procesami demograficznymi i migracyjnymi etc. będą sprzyjały przyspieszonym procesom kształtowania się nowych sieci relacji podaży – popytowych, których celem będzie ograniczenie wysokiego ryzyka biznesowego. Istotnym czynnikiem tych procesów będzie wykazanie przez miasta przemysłowe zdolności do wysokiej odporności i prężności systemów miejskich na zewnętrzne zaburzenia.

Jedną z podstaw odporności jest wielofunkcyjność ośrodków. Regeneracja przemysłu nie oznacza, zatem, rugowania innych funkcji, przeciwnie oznacza integrację wytwórczości i sfery usług, w oparciu o endogeniczne czynniki rozwoju. Regeneracja przemysłu to podnoszenie atrakcyjności osiedleńczej, której elementem jest dostępność do podstawowych usług publicznych. Odporność gospodarcza zależy także od dywersyfikacji partnerów w układach funkcjonalnych, zarówno regionalnych, jak i krajowych oraz globalnych. Dlatego regeneracja przemysłu musi oznaczać równoległe tworzenie (lub odbudowę) powiązań sieciowych. Dotyczy to zarówno samych relacji/interakcji gospodarczych (przepływy towarów, kapitału, technologii), jak też rozwoju infrastruktury warunkującej ich sprawność (transport, łączność tele-informatyczna).

Miasta przemysłowe krajów Europy Środkowo-Wschodniej powinny skorzystać z doświadczeń regenerujących się miast przemysłowych Zachodu. Mamy dużą szansę, aby koszty społeczne regeneracji polskich miast przemysłowych były niższe. Polskie doświadczenia skonfrontowane z doświadczeniami miast Zachodu w warunkach nowej globalnej restrukturyzacji działalności wytwórczej oraz potrzeby

reindustrializacji Europy pozwolą na wskazanie nowych mechanizmów, zasad i uwarunkowań prawnych pozwalających na szybsze reagowanie na zmieniające się globalne i wysoce zmienne procesy wytwórcze oraz wymagania związane z potrzebami ochrony środowiska.

Miasta krajów Europy Środkowo-Wschodniej mają także możliwość reaktywacji dawnych powiązań sieciowych w wymiarze krajowym i międzynarodowym, a w niektórych obszarach także lokalnym transgranicznym (np. na granicy polsko-czeskiej na Górnym Śląsku).

Kongres chce zająć się strategicznymi wyzwaniami przed jakimi staje współczesne miasto przemysłowe konkurujące na arenie globalnej. Wyzwaniami tymi są:

- wysoka dynamika zmian w gospodarce, krótkie cykle życia produktów,
- wysoka mobilność ludzi i kapitału,
- sieciowe wytwarzanie produktów w infrastrukturze Internetu,
- dematerializacja produkcji i wirtualizacja usług,
- robotyzacja,
- kryzys środowiska antropogenicznego i przyrodniczego,
- wzrastająca rola kapitału intelektualnego itd.,
- zagrożenia wynikające z pandemii koronawirusa.

Do ważnych zagadnień, które współdecydują o możliwościach regeneracyjnych miast przemysłowych, a które mogą być także wątkami tematycznymi Kongresu są m.in.:

- rola społeczności biznesowej (*business community*) w regeneracji miasta:
- wyzwania rozwojowe miast przemysłowych funkcjonujących w sferze oddziaływania stołecznych metropolii – konkurencyjność i komplementarność funkcjonalna układów bipolarnych, kształtowanie się policentrycznych miejskich obszarów funkcjonalnych:
- perspektywa i specyfika gospodarki obiegu zamkniętego w mieście przemysłowym;
- zrównoważone procesy rozwoju przestrzennego jako gwarant responsywności miasta przemysłowego i jego obszaru funkcjonalnego wobec nowych funkcji biznesowych;
- miejski obszar funkcjonalny jako podstawa zintegrowanego planowania przestrzennego oraz strefa domknięcia lokalnej gospodarki obiegu zamkniętego.

W szczególności prace Kongresu ogniskować się będą wokół następujących zagadnień:

1. Gospodarcza odporność i prężność miasta.
2. Współzarządzanie rozwojem miasta.
3. Tworzenie miejskich klastrów produktywności.
4. Kształtowanie potencjału twórczego i nowych kompetencji mieszkańców.

5. Kształtowanie prorozwojowych struktur przestrzennych oraz układów infrastrukturalnych.
6. Pozycja miasta w regionalnej, krajowej i międzynarodowej przestrzeni przepływów, jako czynnik zarówno konkurencyjności, jak i odporności na zagrożenie zewnętrzne
7. Struktura przestrzenna obszarów funkcjonalnych miast odzyskujących funkcje przemysłowe.

Jak zachować trwałą zdolność rozwoju współczesnego miasta odwołując się do jego dziedzictwa i w oparciu o przemysł jako generator tego rozwoju? Co jest obciążeniem miasta przemysłowego odchodzącego od tradycyjnej wytwórczości do nowej wytwórczości? Co należy zmienić w systemie społecznym, gospodarczym a przede wszystkim przestrzennym, tj. w jego sposobach zagospodarowania, w formach korzystania z prawa własności nieruchomości etc.? Syntezując te pytania i wyzwania możemy postawić najważniejsze przewodnie pytanie Kongresu: **Jak zachować trwałą zdolność do rozwoju miasta w oparciu o nowoczesną wytwórczość?**

Łódź jako miasto o dwustuletnich tradycjach przemysłowych jest doskonałym miejscem aby na te pytania odpowiadać i konfrontować je z rzeczywistością.